مارکس و ئەنارکیزم*.. نووسینی : Rudolf Rocker.. ٣..و: زاهیر باهیر

نوسینی : Rudolf Rocker
ساڵی 1925

بەشی سێیەم:

هەموو ئەوانەی بە جددی لە گەشەکردنی مارکس وەک سۆسیالیستێک لێکۆڵینەوەیان کردووە، دەبێت دان بەوەدا بنێن کە کارەکەی پرۆدۆن ” [illegible] ” ئەوە بوو کە مارکسی بۆ سۆسیالیزم قەناعەت پێکرد. ئەوانەشی کە زانیارییەکی وردیان لەسەر وردەکارییەکانی ئەو پەرەسەندنەی مارکس نییە، هەروەها ئەوانی دیکە کە دەرفەتی خوێندنەوەی بەرهەمە سۆسیالیستییە سەرەتاییەکانی مارکس و ئەنگڵسیان نەبووە، ئەم بانگەشەیە لە شوێنی خۆیدا نییە و دوورە لە ڕاستییەوە. چونکە مارکس لە نووسینەکانی دواتریدا بە توندی و بە گاڵتەجاڕییەوە باس لە پرۆدۆن دەکات و ئەمانە هەر ئەو نووسینانەن کە سۆسیال دیموکراتەکان جار دوای جار هەڵیانبژاردوون بۆ بڵاوکردنەوە.

لەم ڕێگایەوە وردە وردە ئەو باوەڕە دروست بوو کە مارکس هەر لە سەرەتاوە نەیارێکی تیئۆری پرۆدۆن بووە و هەرگیز هیچ خاڵێکی هاوبەش لە نێوانیاندا نەبووە. ئەگەر ڕاستی بڵێین، مەحاڵە باوەڕ بەوە بکرێت، ئەگەر نا هەرکاتێک مرۆڤ سەیری ئەوەی مارکس بکات کە دەربارەی پرۆدۆن لە بەرهەمە بەناوبانگەکەیدا ” [illegible] ” [illegible]، یان لە نامەی کۆچی دوایی پرۆدۆندا کە لە سۆزیالدیمۆکرات (Sozialdemokrat) لە بەرلین بڵاوکراوەتەوە، ماوەیەکی کەم دوای مردنی پرۆدۆن، لەسەر پرۆدۆن نووسیویەتی،جێی سەرنجن.

مارکس لە کتێبی (هەژاری فەلسەفە)دا بە خراپترین شێوە هێرش دەکاتە سەر پرۆدۆن، بچووکی دەکاتەوە بۆ هیچ، بۆ ئەوەی نیشانی بدات کە بیرۆکەکانی پرۆدۆن بێ بەهان و نە وەک سۆسیالیستی و نە وەک ڕەخنەگرێکی ئابووری سیاسی ناویان دەبات.

مــارکس نوســیوێتی “[illegible] [[4 ”.

مارکس لەوە زیاتریش ڕۆیشت بەبێ ئەوەی هیچ بەڵگەیەک بخاتەڕوو، پرۆدۆنــی تۆمەتبــار کــرد بەوەی کە بیرۆکەکــانی ئابووریناســە ئینگلیزییەکەی ‘برەی’ (Bray)دزیوە، نووسیوێتی:

” [illegible] (Bray) [5] [illegible]”

جێگای سەرنجە کە مارکس ، خۆی کە زۆرجار بیرۆکەی ئەوانی دیکەی بەکارهێنــاو□ و ‘[illegible]’ ل□ □اســتیدا تەنهــا کۆپییەکی‘ [illegible]’ ڤیکتۆر کۆنسیدرانتە کەچی کەسانی دیکە بە دزیکردن تۆمەتبار بکات. بەڵام با بەردەوامبین. ل□ ‘[illegible]’ مارکس پرۆدۆن وەک کارەکتەری کۆنەپەرست و بۆرژوازی وێنــا دەکــات [6]. هەروەهــا لە پرســەنامەکەی کە بۆ سۆزیالدێمۆکرات (1865) نووسیویەتی، دەتوانین ئەمانەی خوارەوە بدۆزینەوە:

” [illegible] ([illegible]) [illegible]. [illegible] ”.

مارکس لە نامەکەی کە سەبارەت بە مردنەکەی نوسیوێتی هەمان ئیدیعا دووپــات دەکــاتەوە کە پــرۆدۆن وەک سۆسیالیــست و ئابووریناســێک بێ بەهایە، بۆچوونێک کە پێشتر لە کتێبی ‘ [illegible]’ د□نگی دابوووە.

تۆمەتەکــانی کە لە لایەن مارکســەوە ئاراســتەی پــرۆدۆن کــراون تێگەیشتنیــان زەحمەت نییە، تەنیــا دەتــوانن ئەو بــاوەڕە بڵاوبکەنەوە، یان باشتر ئەو قەناعەتە، کە بە هیچ شێوەیەک هیچ

زەمینەیەکی هاوبەش لە نێوان ئەو و ئەو نووسەرە گەورە فەرەنسییەدا نەبووە. لە ئەڵمانیا پرودۆن تا ڕادەیەکی زۆر نەناسراو بووە. چاپە ئەڵمانییەکانی بەرهەمەکانی پرۆدۆن کە لە دەوروبەری ساڵی 1840 دەرچوون کەپی چاپکراویان نەماون. تاکە کتێبی پرۆدۆن کە بە زمانی ئەڵمانی دووبارە چاپکراوەتەوە، کتێبی [illegible] [illegible] و لەگەڵ ئەوەشدا تەنانەت دەستاو دەست پێکردنیشی سنوردار بوو. ئەمەش توانای مارکس دەگەیەنێت لەسەر سڕینەوەی هەموو شوێنەواری گەشەسەندنی سەرەتایی خۆی وەک سۆسیالیستێك. لە سەرەوە بینیمان کە چۆن هەڵوەستی مارکس بەرامبەر بە پرۆدۆن لە سەرەتاوە تەواو جیاواز بووە و ئەنجامگیرییەکانی کە دواتر دەن پشتگیری ڕاگەیاند نەکانمان دەکەن.

درێژەی هەیە..

و: زاهیر باهیر

....

*وەرگێڕانی ئەم ئەم وتارە بۆ مەبەستی چەلەحانەی نێوانی مارکسییەکان و ئەنارکیستەکان نییە بەڵکو بۆ ڕوونکردنەوە یا تیشك خستنە سەر هەندێك لایەنی تاریکی دوو کەسایەتی زۆر گەورەیە کە مارکس و پرۆدۆنە . بەتایبەت مارکس کە مارکسییە کوردەکان بە ئاگای ئەوە نین کە مارکسی لاو ، لاوەکی یاخیی ، کۆمۆنیست بووە، بەڵام مارکسی بە تەمەن ڕادیکالییەکەی وردە وردە کاڵ دەبێتەوە تا ئەو جێیەی کە خەباتی پڕۆلیتاریا بەرەو پەڕلەمانتاریزم دەبات .

بەڕای من زەرووەرە کە مارکس وەکو خۆی کە بووە ببینین، نەك وەکو ئەوەی کە دەمانەوێت .

[4] Marx: *The Poverty of Philosophy*, foreword.

[5] *Bray: Labour’s Wronszs and Labour’s Remedy*, Leeds, 1839.

[6] Marx and Engels: *The Communist Manifesto*, page 21.